

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

Titulus III. De Oblatione Libelli.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

101. Dico 8. Per citationem unius inducitur prævencio respectu omnium correorum. Haud potius *rom. 6. tr. 1. n. 117.* contra Farinac. quia id exigit continentia causarum, quæ dividenda non est. Modò scilicet Judex respectu omnium sit absolute competens juxta dicta n. 89.

102. Dico 9. Postquam prævencio est inducta apud unum Judicem per citationem, non amplius integrum est Actori variare, & alium Judicem accedere, scilicet extra casum contumacie à Reo non comparente commissæ, de quon. 90. Sumitur ex generali regula l. 30. ff. de Judic. quòd nempe Judicium, ubi coepit, & finiri debeat. Unde si Reus postea citetur ad alium Judicem, licet alias suum, opponere potest exceptionem prævencionis: imò ipse Judex prævenciens potest alterum inhibere, ne in causa procedat. arg. l. un. ff. si quis jus dicenti, si tamen utraque Pars in causa civili post citationem factam vellet adire alium Judicem, impediri non possent; eò quòd Judex officium suum mercenarium ordinariè impertiri non debeat nisi ad instantiam & postulationem Partis. per l. 4. §. 8. ff. de damno infecto. Aliud esset, si ageretur criminaliter, aut Judex procederet ex officio suo Nobili.

TITULUS III.

De Oblatione Libelli.

SUMMARIUM.

1. Quid sit Libellus, & quas contineat partes.
2. Eius forma alia substantialis est, alia accidentalis.
3. Ipse verò Libellus vel Conventionalis vel Quærimonialis.
4. Oblatio Libelli omnino necessaria est.
5. a. Varia in eo oportet exprimere;
6. Non tamen nomen Actionis.
7. Licet plures actiones in uno Libello cùmulari possint.
8. Libellus ineptus vitiat Processum:
9. Vitiosus autem regulariter non admittendus.
10. An & quando liceat emendare Libellum jam prolatum.
11. Quid operetur Libellus jam oblatus.
12. 14. Quid & quotuplex sit Citatio:
13. Quanta ejus necessitas.
15. Quamam sint citandi:
17. 18. Sc. à quo: quo modo: & per quos.
19. Quid operetur citatio rite facta.

Sciendum 1. Si instituat Processus Ordinarius, ab Actore offerendum esse libellum Judici, postquam consulerit, quis competens sit: in quo libello informandus est Judex de qualitate causæ, & proferenda petitio Actoris; siquidem Libellus est scriptura brevis, clara, & ordinata, continens intentionem Actoris (vel Accusatoris in causa criminali criminaliter intentata) eamque demonstrans Judici, & Reo. In quam definitionem quoad sensum conspirant DD. eam desumētes ex c. 1. §. fin. b. t. l. 2. ff. de Accusat. Nov. 53. c. 3. §. sancimus. Ecce. Dicitur autem 1. Scriptura; defecto enim non amplius sufficit suam intentionem exponere Judicioretenus, c. 1. cit. & Auth. offeratur C. de

lit. contest. ut nimirum Judex melius sciat sententiam conformare petitioni Actoris, Reus verò clarius intelligat, quid ab ipso petatur. In Judicio tamen Summario sufficit adhuc causam suam oretenus proponere, neque curatur ista sollemnitas. 2. Brevis, juxta l. fin. C. de Appellat. rejectis igitur superfluis utilia tantum & necessaria complecti debet. 3. Clara, nempe ut clarè appareat, quid petatur; libellus enim obscurus, alternativus, generalis rejici potest. 4. Ordinata, qualis erit, si tria contineat, narrationem facti, medium concludendi, & ipsam conclusionem. Narratio, seu species facti, consistit in expositione omnium necessariò exprimendorum, quæ videlicet vel ad substantiam vel ad circumstantias facti, contrarius, vel delicti pertinent. Medium concludendi est illa causa vel ratio, propter quam aliquid petitur, seu jus illud, ex quo petitur. Quæ causa est duplex, remota in actione Personali est contractus vel delictum, ex quo oritur in Reo conventio obligatio; proxima verò est ipsa obligatio inde resultans. In actione Reali causa remota est titulus vel modus ille, ex quo acquiritur dominium vel jus in re; proxima autem est ipsum dominium vel jus in re. Conclusio demum nihil est aliud, quam ipsa petitio, qua determinat Actor, quid à Judice sibi adjudicari, & à Reo præstari velit. De hac libelli parte, utpote præcipua, verificatur illud axioma Juridicum: *sententia debet esse conformis libello*, desumptam ex Clem. 2. V. verum de V. S. 5. Contineat intentionem Actoris, videlicet petitionem præcipuè. 6. Eamque demonstrans Judici, & Reo; & hinc expedit, libellum exhibere in duplo, h. e. bis descripsi, ut unum exemplum retinere sibi Judex & deponere ad Acta, alterum verò communicare possit Reo, quò certius huic constet de intentione Actoris, ac magis instruat ad deliberandum, an litigare in Judicio, vel Actoris petitioni cedere malit; Reo enim dandæ sunt induciæ 20. dierum post traditam libelli copiam ad deliberandum. Auth. offeratur cit. Sed hoc spatium à Judice restringi potest & solet. arg. l. 2. ff. de re jud. ita tamen, ut pro gravitate causæ sufficiens adhuc tempus relinquatur Reo ad deliberandum, num velit Judicio contendere, Judicem acceptare vel recusare, vel alias exceptiones opponere.

Sc. 2. Formam Libelli considerari duplicem, substantialem & accidentalem. Substantialis consistit in expressione eorum, quæ necessariò exprimenda sunt, & quibus debito modo non expressis, ut jus agendi inde concludi nequeat, libellus dicitur ineptus, & nullus est, etiam si Pars adversa contra illum non excipiat. Libellus enim totum Processum vi sua dirigere debet. Accidentalis consistit partim in modo proponendi intentionem suam, qui si fuerit obscurus, incertus, alternativus, generalis, libellus vocatur vitiosus, & rejici potest, si Pars contra illum excipiat, licet etiam sustineri, si nihil opponat: partim in appositione clausularum, quarum omnium optima censetur esse, quæ his vel similibus verbis concepta adjicitur: *super his omnibus peto mihi jus & justitiam ad-*

ministrari omni meliore modo & forma, qua de Jure, Statuto, vel Consuetudine fieri potest, ac desuper imploro officium Judicis. Hæc clausula vocatur *Salutaris*, estque ita efficax, ut non tantum censeatur Actor per illam omne suum jus in Judicium deduxisse, licet expressam de omnibus & singulis mentionem non fecerit, sed etiam Judex obligatus adjudicare ipsi fructus cum re, si hanc eviderit, atque pronuntiare de expensis: quod neutrum facere obligatus fuisset, si de fructibus, & expensis, mentio specialis facta non fuisset in libello, & ista vel similis clausula omissa. Sanat illa insuper minora libelli vitia. Cæterum quoad modum accidentalem & ordinationem libelli stylus & consuetudo singulorum tribunalium observari debet: quibus seclusis in libello conventionali rectissime formaretur quasi Syllogismus aliquis practicus, in cujus *Ma.* Medium sive causa petendi: in *Min.* narratio facti: & in *Conclusione* petitio ex duabus Præmissis deducta poni posset.

3. Sc. 3. Libellum dividi in *Conventionalem* seu *Civilem*, cujus objectum est causa Civilis, finis autem utilitas Actoris: & in *Quærimonialem* seu *Criminalem*, cujus objectum est causa Criminalis, finis autem vindicta publica Reo infligenda. Ulterius dividitur in *Simplicem* seu *Summarium*, qui summam exprimit intentionem Actoris continua quadam orationis serie: & in *Articulatum* seu *Positionalem*, qui per articulos proponit merita causæ. Sed iste rejectus, prior autem, nempe *Summarius*, approbatus est in R. J. anno 1654. §. Diejem nechst 34.

4. Dico 1. Oblatio libelli in Judicio Ordinario regulariter ita est necessaria ad valorem Processus, ut neque cum consensu Partium remitti possit. Text. gl. §. DD. in c. 1. cit. quia hæc solennitas est introducta à Jure ob utilitatem publicam, cui per suum consensum præjudicare nequeunt homines privati. Dixi, regulariter, nam necessaria non est 1. in notoriis. per c. 9. de Accus. 2. in causis coram Summo Principe agitantis. arg. l. 19. C. de Testam. 3. Quando eandem rem possidere se contendunt duo, & neuter vult propterea offerre libellum, ne fateatur, possessionem esse penes alterum. arg. c. 2. de Ord. cognit. 4. In causis, in quibus Judex agit ex motu proprio, ut per se clarum est 5. In causis appellationum, quando appellatio interponitur ante sententiam definitivam: si autem post hanc, opus est novo libello ad informandum Judicem appellationis.

5. Dico 2. In libello Conventionali exprimenda sunt necessariò, quæ his vocabulis denotantur, quis, quid, coram quo, & quo jure petat. Sine his enim non sufficienter instruuntur Judex & Reus. Itaque exprimendum est nomen proprium Actoris: nomen Rei: non tamen nomen Judicis proprium, sed consultum & consuetum magis est Judicem compellere ab officio vel jurisdictione. cum ex his magis, quam ex proprio nomine, innoteat ejus competentia: factum cum necessarijs circumstantijs, & quid, quale, quantum petatur: denique medium petendi, seu causa, in qua se fundat Actor. In Actione Reali sufficit exprimere causam proximam,

v. g. peto hanc domum, quia mea est Jure domini, quamvis non prohibeatur Actor etiam exprimere causam remotam, addendo v. g. ex causa emptionis: quod subinde utiliter fit; si enim alleget solum causam proximam, nempe dominium, censetur omne suum jus deduxisse in Judicium, & consequenter, si succumbat, ex alio titulo domum haud amplius potest petere; secus si allegasset etiam causam remotam emptionis; tunc enim, si deficeret in probando titulo emptionis, ex alio adhuc titulo eandem petere domum posset. l. 11. §. 2. ff. de Except. rei jud. modo alios titulos non fraudulenter, sed ex ignorantia, qua tunc laboravit, omiserit. Aliud esset, si de causa remota dubitaret; tunc enim præstaret solam causam proximam allegare dissimulatam remotam. Quod si autem agatur actione hypothecaria, obligatio foret exprimendi etiam causam remotam; quia idem fundus potest alicui ex pluribus titulis esse devinctus nomine hypothecæ, ex his verò causis aliquæ gaudent jure prælationis. In Actione Personali sufficit & necesse est allegare causam remotam, v. g. sic, peto centum ex mutuo, deposito &c. fin. h. t. quia probata causa remotam, nimirum contractum valide inito &c. probatur etiam causa proxima, nempe obligatio: si autem exprimeretur causa proxima tantum seu obligatio, v. g. peto 100. florenos, quos mihi debet Titius, libellus foret nimis generalis, cum eadem res possit esse debita ex pluribus causis. Formas libellorum videre licet apud Rosbach, Gilhausen, Seaccia, Haunold. to. 5. tr. 2. an. 145. §. à n. 237.

Quæres, an necesse sit in libello conceptis verbis exprimere actionem, seu nomen actionis, quam potest vel vult institui Actor? R. attento Jure Canonico & praxi non est necesse. Text. clarus in c. 6. de Judic. De praxi testatur P. Wex in Ariad. p. 2. tab. 4. n. 9. Sufficit itaque, modò ex contextu libelli & forma conclusionis intelligatur & erui possit certum genus actionis: uti ordinariè colligi potest ex causa & medio concludendi. An verò idipsum de Jure Civili obtineat, dubium est inter AA. quod rectè resolvì puto tum ex praxi, quæ est optima Legum dubiarum interpret, tum ex eo, quòd Jus Civile in dubio explanandum sit secundum Jus Canonicum. arg. c. 1. de N. O. N. Leges, quæ opponuntur, explicari poterunt de apta libelli conceptione, non de nomine actionis, uti l. 1. C. de Edendo, l. 23. ff. de Judic. l. fin. C. de Interdict. Imò leges quædam cum Jure Canonico satis clarè concordant, uti l. 69. ff. de Fidejussor. §. Mandator. ibi: non titulus actionis, sed debiti causa respicienda est. Et l. 3. C. ad S. C. Maced. ibi: origo potius obligationis, quam titulus actionis considerandus est. Oppones. In c. 1. de mutuis petit. mandat Pontifex, ut actione proposita - - negotium terminetur: ergo actio debet exprimi de Jure Canon. R. D. Conf. debet exprimi ita, ut ex contextu libelli deprehendi possit actio. C. Conf. quoad nomen & conceptis verbis. N. Conf. Interim tamen valde prodest etiam nomen actionis exprimere ad abbreviandas lites, cum sæpe ex eodem fa-

do, seu casu, plures alicui actiones competant de iure. Sed hinc

Petes, an Actor in eodem libello cumulare plures actiones possit? 1. ita; modo actiones aliunde non sint incompatibiles. l. u. ff. de iurisd. Iamque exigit favor publicus, ne plura institui iudicia necesse sit, ubi omnia uno possunt absolvi. Quare actio possessorij, & petitorij: actio criminalis, & civilis, si illa principaliter, & ita incidenter proponitur: actio injuriarum, & actio legis Aquiliae, propter inflicta vulnus &c. cumulari seu conjungi in eodem libello poterunt. Sed actio civilis principaliter, & criminalis incidenter, nequeunt cumulari; quia causa criminalis, utpote major & dignior, trahit quidem ad se causam civilem, velut minorem; non verò vicissim hanc illam. Pariter utraque, tam criminalis quam civilis, intentari principaliter nequit. l. 54. ff. de iudic. l. 23. C. ad l. Jul. de Adult. Addidi, modo Actiones aliunde non sint incompatibiles, uti sunt 1. quae nullo modo, scilicet nec ratione personarum, nec ratione causarum sunt connexae. v. g. si sic velles dicere in libello: *Cajus mihi debet 50. Marci autem 100. peto igitur Domine Iudex, ut ambobus compellere velis ad solvendum.* 2. Quae ex eodem fonte descendunt, & ad eundem finem collutant, ut est actio vindicativa rei furto ablatae, & conditio furtiva; quia electio unius tollit alteram. arg. §. fin. Inst. de Oblig. quae ex delicto. 3. Actiones contrariae, ut est petitio hereditatis ex testamento, & petitio hereditatis ab intestato. 4. Actiones, quarum una vel altera est praedictialis, ut est petitio hereditatis, & actio familiae hereditariae. Ceterum si plures actiones in libello legitime cumulantur, tenetur Reus respondere ad singulas, & Iudex totidem ferre sententias, singularum actionum naturae conformes; quia virtualiter sunt plures libelli.

Dico 3. In libello Querimoniali seu Criminali necessario exprimere oportet nomen Accusatoris, Rei accusati, Iudicis: ipsum delictum; locum delicti: annum & mensem, imò probabilius (si accusatus petat) etiam diem ac horam, qua delictum est commissum. l. 3. pr. ff. de Accusat. Ratio est, ut accusato facilius sit sua defensio, si forte probare posset, se tali die auctoritatem existisse in loco commissi delicti. Si accusatus non petat exprimi diem & horam, utramque tacere licet, imò tutius est pro accusante. Semper autem omittitur Conclusio post enarratam facti speciem; quia Lex ipsa concludit, atque certam delictis poenam determinat, quam Iudex tenetur ex officio infligere Reo. Excipe, nisi Accusator in partem poenae exigat pecuniam sibi applicandam pro injuria; haec enim pecunia peti debet, nisi ipso Iure restituta & incurfa sit, & solum indigeat sententia declaratoria criminis.

Dico 4. Libellus Ineptus facit, ut in Iudicio procedi, & sententia valida ferri non possit, licet Reus nihil opponat. Rubr. §. text. in c. 15. de iudic. Ratio, quia sententia debet esse conformis libello, per c. 37. v. eo semper. de Simon. Reus igitur tali casu absolvendus est ab instan-

tia, & Actor condemnandus in expensas, si quas propterea facere debuit Reus: integrum tamen erit Actori formare alium libellum, nempe idoneum, ac de novo petere, si velit. c. 15. cit. quam formationem Iudex, quin statim absolvat Reum ab instantia, etiam potest injungere teste Gail. Intellige dicta de libello ita inepto, ut nec benigna interpretatione Iudicis accedente concludi inde possit ius agendi.

Dico 5. Libellus Vitiatus regulariter non est admittendus; quamvis admitti possit, si Reus nihil opponat; vel si habeat clausulam salutarem, de qua n. 2. vel si Iudex benigna interpretatione illum restituat, vel etiam (quod solus Princeps supremus potest) defectum suppleat. Sumitur ex l. 7. pr. §. 2. §. 4. ff. de injur. l. fin. C. de Annali except. item ex hac ratione; quia ex libello vitioso, nisi per clausulam salutarem vel benignam Iudicis interpretationem juvetur, ut Actoris intentio deprehendi & consilii valeat, certa formari sententia nequit. Dixi 1. Vitiatus, ut si est incertus seu alternativus, in quo nimirum non petitur res certa & determinata, sed disjunctivè tantum haec, vel illa: aut si est generalis, h. e. in quo nihil in specie, sed tantum aliquid in genere petitur. v. g. si dicas, *peto mihi restitui, quod meum est:* aut si est obscurus. Sed libellum obscurum in Criminalibus, licet accusatus non excipiat, rejiciendum esse deducunt ex l. 3. cit. §. 1. Dixi 2. regulariter; nam

Exceptio facienda est tam in libello incerto, quam in generali. Siquidem libellus alternativus seu incertus recipitur 1. in materia emptio-nis venditionis, in qua laevis ultra dimidium iusti pretij agit ex l. 2. C. de rescind. Vendit. vel ad supplementum pretij, vel ad restitutionem rei. 2. Quando incertum est, an res, quae petitur, adhuc existet; tunc enim disjunctivè petenda est vel res, vel aestimatio rei. 3. Quando petitur restitutio adversus contractum, testamentum, sententiam; potest enim concludi, ut vel contractus &c. pronuntietur nullus, vel, si valet, adversus eum fiat restitutio. c. 8. de integr. restit. 4. In actione hypothecaria, in qua peti potest, ut vel ad solvendum debitum, vel ad traditionem rei hypothecatae condemnatur Titius. 5. Quando incertitudo provenit ex facto Adversarii, quia v. g. res male possessas occultat, ita ut ab Actore determinari nequeat, quantum possit petere; tunc enim licet hoc vel simili modo concludere: *peto rem jure domini, vel quasi domini.* Idem est, si ex alia justa causa incertum sit, quid vel quo jure petendum. per l. 1. §. 4. ff. quod legatorum. Libellus generalis verò recipitur 1. in actione tutelae, negotiorum gestorum, pro socio; & universim quando agitur Iudicio seu actione generali; si enim tantum equus in genere sit debitus, equus in genere petendus est; cum talis debeat esse petitio, qualis est obligatio. arg. §. 33. Inst. de Act. 2. In petitione fructuum, damnorum, expensarum, interesse; quia haec accessoria ordinariè non sunt numerata, & certa, antequam super ipsis cognoscatur. 3. In petitione hereditatis: consultum tamen est, in eodem libello, vel in alio scripto, specificè

complecti & designare res hereditarias, quæ reperiuntur in hereditate; quia sic post sententiam erit longè facilior executio.

- 11 Dico 6. Emendare libellum jam porrectum, imò ante litem contestationem etiam mutare, permittitur Actori. Prior pars de emendatione sumitur ex l. 4. §. fin. ff. de Noxal. Action. l. 21. §. 1. ff. qui testam. facer. Posterior de mutatione ex l. 3. C. de Edendo. l. 23. ff. de Judic. c. 15. eod. Ceterum emendari dicitur libellus, quando aliquid additur vel demitur, quod ad substantiam libelli non pertinet. v. g. si declarantur obicula: ordinantur contenta secundum stylum Curie: plus petitur, quam fuerat initio petitum, v. g. fructus, expensæ &c. ultra rem: vel minus petitur, quam initio: si resecantur superflua &c. Atque sic emendare licet Actori usque ad conclusionem in causa, & sententiam definitivam: si tamen post litem jam contestatam Reus opponeret contra obicula, processus redderetur nullus, ut cum Durando monent alii. Mutari contingit libellum, quando variatur ejus substantia, seu quando repudiata priore causa agendi substituitur alia, vel novum assumitur actionis genus. vel res omnino diversa petitur. Hæc mutatio post litem semel contestatam ideo non amplius conceditur, quia per litem contestationem libellus transit in quali contractum inter Partes. Si verò antea libellum mutet Actor, concedi debent Reo novæ ad deliberandum induciæ, & expensæ, si quas propter talem variationem fecit, vel facere debuit, rearsciri. gl. §. DD. in l. 3. cit.

- 12 Dico 7. Effectus oblatis libelli sunt sequentes. 1. Obligat porrigentem ad prosequendam causam, postquam est traditus Reo, nisi Reus consentiat in cessationem. Auth. qui semel C. quomodo & quando. 2. Probat contra libellantem quoad ea, quæ in libello asserta sunt. arg. l. 13. C. de non numerat. pec. 3. Interrumpit præscriptionem quoad ea, quæ libellus sua generalitate comprehendit. per l. 3. C. de præscript. 30. vel 40. ann. modò citatio Rei jam sit secuta. 4. à die intimatæ Reo citationis facit rem litigiosam, ut adeò vendi, donari, vel alio modo alienari in extraneum haud amplius possit. arg. Clem. 2. ut lite pend. 5. Obligat Judicem ad ferendam sententiam libello conformem. arg. l. 18. ff. Communi divid. Hæc autem conformitas exigit tria. 1. Ut sententia concordet cum libello quoad rem petitam. 2. Quoad causam, ex qua est petita. 3. Quoad actionem institutam, quam libellus vel exprimit, vel tacite insinuat.

De Citatione.

- 13 Sciendum 1. Cum Judex oblatus sibi libellum teneatur citare reum, optimèque faciat, si ejusdem copiam una cum citatione transmittat Reo, nisi aliud exigat stylus Curie, opportune hic, cum peculiaris de ea Titulus non existat, tractari de Citatione. Est autem Citatio legitima nihil aliud, quam in jus vocatio, mandatio & auctoritate Judicis legitime facta. Nam

citare est in jus seu in Judicium vocare, sive peris experiundi causam vocare, ut loquitur Paulus in l. 1. ff. de in jus vocando.

Sc. 2. Citationem dividi 1. à causa efficiendi in eam, quæ fit à Jure, quando nimirum Lex vel Canon præfigit certum dierum terminum, ac tempus, intra quod aliquis in Judicio seseistere debeat: sic appellantes ad Sedem Apostolicam & impugnantes Electionem, vel aliam provisionem ad Beneficium, jubentur intra mensem arripere iter ad Curiam Romanam. c. 1. de Elect. in 6. Et in eam, quæ fit ab homine, seu quando quis mandato Judicis vocatur ad Judicium. Dividitur 2. à causa formali in Simplicem & Peremptoriam. Simplex, quæ etiam Dilatoria dicitur, est, quando aliquis simpliciter mandatur, ut tali vel tali die compareat in Judicio: de Jure ad comparandum concedi debent 10. dies, infra quos si citatus non compareat, decernitur secunda, & si rursus senon listat, etiam tertia citatio, singulae cum termino 10. dierum. Peremptoria est, quæ semel tantum fit, sed addita voce, peremptorie, vel alia simili, per quam indicatur, Reo intra præfixum tempus (quod secundum Jus solent esse 30. dies, adeoque continet tantundem temporis, quantum alias tres simplices) præcisè comparandum esse: id si non fecerit, proceditur contra ipsum tanquam contumacem non minus, ac si post trinam citationem simplicem non compareat. l. 68. seqq. & maxime l. 73. §. 3. ff. de Judic. non obstante, quod nulla, alia citatio præcesserit, ac nulla sequatur. Atque hæc citatio Peremptoria potissimum hodie in usu est. Dividitur 3. à modo in Realem & Verbalem: Realis dicitur, quando persona in jus vocanda auctoritate Judicis ab apparitoribus & tribunalium ministris apprehenditur per manuum injectionem, videlicet per arrestationem, vel capturam. per l. 8. C. quomodo & quando. c. 15. de sent. Excomm. in 6. Habet locum in causis Criminalibus, in Civilibus verò solum tunc, quando Reus verbaliter citatus detrectat comparere ex contumacia; vel si merito suspectus sit de fuga, nec ex bonis in tali loco sitis pro debito, quod debet esse liquidum, satisfieri possit creditori: vel si post susceptum semel Judicium deferat litem improbi. Quin & in Criminalibus cautè adhibenda est, nec nisi præmissa aliqua cognitione causæ, an crimen sit adeò atrox, & indicia tanta, ut per citationem realem, vel apprehensionem personæ procedatur; an non obstat personæ dignitas (Nobiles enim, Doctores, & alij quidam à citatione reali immunes sunt, nisi delicta sint valde gravia) an non habeat sufficientes facultates ad solvendam penam pecuniariam sibi dictandam; an prudens sit timor vel suspicio fugæ propter imminentem penam &c. Verbalis citatio fit verbis per nuntium, vel per litteras; atque subdividitur in privatam & publicam. Privata fit privatim, nempe vel in faciem Rei, aut procuratoris ipsius: vel in ejus absentia ad domum coram domesticis voce, aut litteris porrectis, aut ad fores adium affixis, non verò clam, & nemine advertente. Publica

fit publicè, puta vel per campanam aut tubam, si citetur aliqua Communitas; vel per proclamam seu vocem Praecons; vel per edictum in publicis locis, saltem duobus, affixum, v. g. ad valvas vel portas Ecclesiae, Curiae &c. Hæc citatio publica, præsertim *Edictalis*, fieri non debet, nisi ex causa necessitatis, quando videbitur alio modo citari Reus non potest, eo quod v. g. lateat, vel moretur in loco hostili, vel vagetur hinc inde, vel impedire soleat omni modo, ne citatio ad se pervenire possit, vel etiam casu, quo Reus est incertus, v. g. si non satis constet, quinam sint creditores illius defuncti, cujus hereditatem adire quis cupit. c. n. de *Clem. non res. Clem. 1. de Judic.*

Dico 1. Citatio quoad absentem est simpliciter necessaria ad valorem Judicii, saltem regulariter. arg. c. 10. de *Constit. fin. & Clem. 2. de sent. & rejud.* Ratio, quia citatio videtur esse Juris Naturalis, quod exigit, ut nullus, non prius auditus, condemnetur, cum ordinariè contingat, ut vel culpa vel saltem poena minui possit per exculationem aut defensionem, quam Reus potest opponere: si autem non citetur, hæc ipsi defensio negatur. Dixi 1. quoad absentes: si quis enim jam sit præsens in Judicio, & ad commonitionem Judicis respondere paratus Judicium suscipiat, non apparet necessitas citationis specialis; atque hoc ferè modo res contingit in reconventionem. Aliud foret, si præsens, & ad respondendum requisitus, respondere & actionem suscipere noller, dicens, se non esse citatum, neque præsentem ad litigandum. Haunold. & alij, allegantes Germanicæ praxim. Dixi 2. saltem regulariter; nam excipitur 1. Si delictum Rei usque adeo sit notorium, ut nulla super sit excusatio culpæ, aut exceptio contra poenam culpæ statutam, ut si in flagranti crimine deprehensus est. per c. 12. de *sent. & rejud. c. 5. v. fin. de Appellat.* 2. Quando nulla requiritur causæ cognitio. arg. l. 9. §. 1. ff. de *Offic. Procons.* 3. Si delinquens, etsi citatus & præsens foret, actum tamen impedire non posset; quod enim fieri potest aliquo præsentem & invito; quidni possit quoque eo absente & non conscio? 4. Si ipse Judex præsens vel per se vel per alios moneat Partes, ut compareant certo tempore; nam Judicis, tanquam personæ publicæ, monitio vim citationis, & quidem peremptoriæ habet. per l. 2. C. *quomodo & quando.* 5. Quoad ea, quæ Judex potest facere ex officio. Vid. Pax Jordanus l. 14. tit. 1. à n. 138.

Dico 2. Citandus est non modò Reus omnis, sed etiam alij, quorum interest, seu quorum causa aliquo modo agitur: nullus tamen nisi subditus. Prior pars colligitur ex l. 39. ff. de *adoption.* ac fundatur in æquitate naturalis. Posterior constat inde, quia actus jurisdictionis contentiosæ (qualis est citatio, imò etiam executio & insinuatio citationis) non nisi in subditum exerceri valet. Nomine Rei intelligitur etiam Procurator illius: ubi tamen causæ per Procuratores tantum agi solent, uti in Rota Romana & Camera Imperiali, non opus est citationem specialem repetere ad quemlibet actum Judicii, sed sufficit prima generalis; quia in his tribunalibus Procuratores sunt semper præsentem, & termini legales proponuntur publicè vel in typis, vel ad valvas Curiae. Quamvis verò olim aliqui absolute citari prohibiti sint, uti Prætores, Præfecti, & similes Magistratus majores, item occupati in ducenda uxore, in ducendo funere familiari, in agenda alibi causa &c. alij autem non obtentâ prius licentiâ Prætoris, ut pater à filio-familias, Majores à descendantibus &c. hodie tamen citari possunt prædicti omnes, ut docet communis; licet illos, quibus reverentia specialis debetur, ut sunt parentes, præceptores, Prælati regulares &c. à liberis, discipulis, subditis, conveniri non debeat sine licentiâ Judicis; quia reverentia his personis debita, consequenter ratio Antiqui Juris, etiamnum durat. Judex autem licentiam dare censetur, si supplicationi, in qua petitur venia conveniendi has personas, deferat decernendo citationem.

Dico 3. Citatio Edictalis non nisi à Judicibus Ordinariis, vel Delegatis Principum fieri potest. *Auth. qui semel C. quom. & quando.* Idem dic de citatione reali per capturam. Pax Jordanus l. cit. à n. 23. Pirhing, alij: favet c. 1. de *Judic. in 6.* Hinc Delegati alij non possunt sic citare, nisi hoc ipsis specialiter concessum, vel per consuetudinem fuerit permixtum.

Dico 4. Ut citatio sit legitima ac valida, requiritur 1. ut fiat ad instantiam Partis. 2. Mandatò Judicis competentis. 3. Ut, si fiat in scripto, contineat nomen Judicis citantis: nomen & cognomen Actoris, citationem postulantis: nomen & cognomen Rei citandi: locum Judicii, si comparere debeat citatus in alio, quam ubi alias Judicia exerceri solent, loco: diem certum & opportunum, qui justum deliberandi intervalium relinquat citato: denique causam citationis saltem terminis generalibus indicatam. Ita communis. 1. membrum sumitur ex l. 68. ff. de *Judic.* Aliud est in Criminalibus, & quando Judex procedit per inquisitionem, & ex officio nobili. 2. Ex l. fin. C. de *exhib. & transmitt. Reis*: mandatò tamen Judicis non est opus ad apprehendendum eum, qui in flagranti crimine deprehenditur: quo casu quilibet privatus capere potest cum intentione præsentandi Reum Judici. 3. Ex eo, quia alias non satis instruitur Reus ad deliberandum, nec etiam ad cognoscendum, an Judex sit competens, & non recusabilis per exceptionem. Nam si Judex, qui citat, esset delegatus tantum, nec simul cum citatione transmitteret copiam delegationis suæ, non teneretur comparere Reus. c. 31. de *officio deleg.* Item, si citaretur ad locum incommodum valde. l. 39. ff. de *Judic.* vel ad non tutum. c. 47. de *appellat.* vel ad diem feriatum. c. 1. de *ferijs.*

Dico 5. Ut citatio ritè detur executioni, debet fieri per Nuntium, vel Ministrum publicum, ad id destinatum, & juratum: qui proinde in Reum, si absens sit, diligenter debet inquirere, ut ei citationem insinuet coram, & in faciem: quod si ipsum non inveniat, debet

acce-

accedere ejus Procuratorem, siquem constituit, vel domesticos, & his deficientibus vicinos, iisque annuntiare citationem, relicto suae commissionis exemplo, ut ad Reum perveniat citatio. c. 3. de dolo. Quod si neque hoc modo citationem insinuare possit, vel expediat, tum demum ea fieri debet ad domum, h. e. poni in domo, vel in porta domus, in qua communiter habitare consuevit citandus, affigi. l. 5. §. 2. ff. quod vi aut clam. Consulto autem faciet Nuntius, si citationem deponat, vel affigat ad sedes coram duobus vel tribus testibus, ut eam factam esse sufficienter probare possit; quamvis enim ipsi, etiam sine testibus asserenti, citationem legitime executum esse, regulariter credendum sit propter juramentum, quo obstrictus est ratione officij, securior tamen erit, si possit producere testes. Caveat insuper, ne citationem exequatur nocte; quia hæc redditur suspecta. per text. & DD. in c. 24. de offic. deleg. Quod si neque in faciem, neque ad domum, citari possit Reus, citandus est in pago, vel oppido, ubi habitare solet, per Præconem, vel per Edictum. Postquam verò Nuntius citationem ritè executus est, id referre debet Judici; quam relationem in Acta referre oportet, & quidem ita necessariò, ut sine hac relatione neque citatio, neque processus, neque secuta sententia vim habeat & robur, ut cum alijs docet Haunold. to. 5. tr. 3. n. 69. arg. l. 5. §. 1. ff. quib. ex caus. in possess.

- 20 Quæres, an citatus teneatur credere Nuntio citanti? R. si est Nuntius juratus & publicus, tenetur: si verò sit privatus, non tenetur ei credere, nisi exhibeat litteras citatorias, Judicis commissionem continentes. Excipe, nisi alicubi praxis habeat, ut citatio à privatis Nuntijs fiat tantum ore tenus, & sine litteris.
- 21 Dico 6. Effectus citationis validæ sunt sequentes. 1. Adstringit citatum ad comparandum, nisi iusta exceptione se possit tueri: qua cessante si non comparet, ad instantiam Actoris declaratur & punitur ut contumax. c. 2. de dolo. c. ult. §. ult. ut lit. non contest. l. 2. ff. si quis in jus vocat. 2. Actorem, qui citationem petiit, obligat ad proseguendam litem coram Judice citante, ita ut variare non amplius possit. l. fin. §. 2. C. de in jus vocando. 3. Operatur præventionem. l. fin. cit. §. 1. l. 7. ff. de Judic. ita ut alij Judices, licet aliàs competentes, se intromittere non amplius possint. 4. Judici delegato perpetuat jurisdictionem, ut eam non amittat per mortem delegantis. c. 20. de Off. deleg. ubi corrigitur c. 19. immediatè præcedens, quod, sicut Leges Civiles, ad hunc effectum requirere videtur litis contestationem. 5. Inducit litis pendentiam, ut ea pendente nihil innovari possit. t. i. ut lite pendente. §. Clem. 2. eod. 6. Rem, quæ controvertitur actione reali, facit litigiosam, ut pendente lite alienari regulariter non possit. l. 2. junctâ Auth. litigiosas C. de litigiosis. Nov. 112. c. 1. 7. Interrumpit præscriptionem odiosam, seu inductam in odium negligentis, uti est præscriptio 30. vel 40. annorum. l. 3. §. ibi gl. h. 7. C. de prescrip. 30. vel 40. ann.

TITULUS IV.

De Mutuis Petitionibus.

SUMMARIUM.

1. Mutua petitio est conventio, & reconventio, qua Reus vicissim petit aliquid ab Actore.
2. Quamvis regulariter quilibet reconvenire possit;
3. 5. Jus tamen scriptum Laico non permittit reconvenire Clericum coram Laico, nisi in causa connexa.
4. 6. Bene autem Jus Consuetudinarium.
7. In quibus causis Reconventio habeat locum.
8. Ejus effectus est duplex.

Sciendum, per mutuas petitiones intelligi conventionem, quam instituit Actor adversus Reum, & reconventionem, quam proponit Reus vicissim adversus Actorem, ut aded sic se mutuo convenientes, & aliquid ab invicem petentes, ambo fiant simul Actor & Reus; si nempe Reus visò Actoris libello eodem Judici porrigit alium libellum, vicissim aliquid petendo ab Actore. Hæc reconventio (die Gegenklag) ex c. 1. 2. h. t. l. 14. junctâ Auth. Et consequenter C. de sententijs & interlocut. definitur esse Actio contra Actorem instituta à Reo convento sub eodem Judice, & durante adhuc judicio conventionis. Equitas enim dicitur, ut, quod quisque juris in alterum statuit, eodem ipse utatur. Rubr. §. l. 1. ff. quod quisque juris, & ut patiatur se reconveniri coram eodem Judice, licet aliàs non proprio, ad quem traxit Adversarij. Unde si Actor renuat respondere coram eodem Judice in causa reconventionis, nec Reus tenebitur respondere in causa conventionis. Sed quo tempore durantis Judicij conventionis proponenda est reconventio? R. aut in ipso litis exordio, ante vel immediatè post litis contestationem; aut postquam lite contestata jam ad alios actus Judiciales processum est. c. 1. §. l. 14. cit.

Dico 1. Reconvenire Actorem quilibet conventus potest, nisi privatus sit potestate sustinendi personam Actoris. Ratio; quia reconvenire est agere, seu partes Actoris suscipere. Agere autem prohibetur excommunicatus. c. 5. de Except. item bannitus Imperij, de in die Reichs-Nest et claret isti, cum tanquam hostis Imperij exciderit omnibus civium Imperij juribus.

Dico 2. Spectato Jure Scripto probabilius non potest Laicus reconvenire Clericum coram Judice Laico in causa non connexa, & per modum actionis. Ita cum multis Theologorum & Canonistarum Cancellar. Schmid & D. Bassis Semicentur. 2. qq. Canonico Legal. controvers. 12. n. 8. Prob. 1. Jus Canonicum (nam Civile in hoc puncto, Immunitatem Ecclesiasticam concernente, non est attendendum) absolute prohibet Clericum conveniri coram Judice Laico, etiam in causa temporali tantum & Civili. c. 2. 4. 12. de for. compet. c. un. de Cleric. conjug. in 6. Ergo etiam prohibet reconveniri Clericum coram Judice Laico; pariter quia reconventio est vera, nimirum alte-